

375

II 11.504

UNELE
DIN NECESITĂȚILE
NOUEI ERI

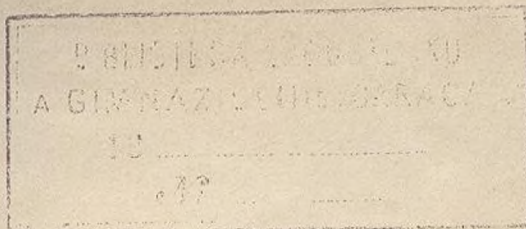
DE
UN CETĂȚEAN.
A. m. Strass

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
CRAIOVA

CRAIOVA

TIPO-LITOGRAFIA NAȚIONALĂ RALIAN SAMITCA.

1884.



UNELE
DIN NECESITĂȚILE
NOUEI ERI

DE

UN CETĂȚEAN.



II 11504

CRAIOVA

TIPO-LITOGRAFIA NAȚIONALĂ RALIAN SAMITCA.

1884.

PREFAȚA.

Ne am permis a trimete câte o broșură la fie care din Onor. Domniî Ministri.

Sperăm că Onor. D. Prim-Ministru, ca cel mai animat Protector al comerțului și agriculturii noastre naționale, va avea buna-voința a numi o comisiune de **ómenî specialî** spre a se pune pe cât se póte în **practică** cele đise de noi, bine înțeleș, dacă Dómnii-lelor vor găsi oportune unele din arătările nóstre.

Autorul.

Bella Italia! De câte ori auđim acéstă entusiastă exclamațiune, de atâtea ori cugetăm că și frumóseí nóstre România se póte aplica aceeaș ȃicere! Avem și noi câmpii frumóse, păduri seculare, munți romantici, și riuri cari brăsdéză în lóte liniile țera, însă câmpul se muncesce—în special la noi în Oltenia—intr'un mod cu totul primitiv; pământul se sgărie numai, în loc să 'l arăm adânc și la timp, pădurile sunt abandonate în voia naturei, necultivate, munții neexploatați, și riurile neregulate.

Totuși, se nu fim ingrați către Dumneđu, să mulțumim providenței pentru aceia ce avem și suntem astă-đi, căci sunt puținí ani de când eram încă vasalii Sublimei Porți, pe când astă-đi suntem un stat independent și cunoscut lúnei întregi.

Avem finance regulate, Banca Națională care ne înlesnesce cu 4 % pe an, pe când acum 5—6 ani se plătea de multe ori dobinđi 18 și 24 chiar contra hypotheacă 12; avem Bănci agricole, Creditul Fonciar, Creditul Urban, cari instituțiuni aduc multe și numeroase înlesniri comerciului și agriculturii; avem căi ferate de a lungul și în latul țerei, avem o armată cu care ne putem mândri și care se póte egala cu armata ver căruí alt stat; avem o flotă de și în

miniatură, dar bandiera Romăniei fălăe pe mărire Europe, și în fine multe și numeroase alte îmbunătățiri.

Aceste toate le mulțumim împrejurărilor norocite care ne-au favorizat, dar nu mai puțin și guvernului Național-Liberal, care s'a silit tot-deauna a păși spre progres.

Nenorocirea în țera noastră este că pretindem ca guvernul să ne dea toate gata pe masă, fără ca să ne ostenim măcar a-i arăta păsurile noastre, fie prin petițiuni, deputațiuni speciale, sau ver ce altă cale legală; suntem indeferenți, ne lăsăm speranței că se vor găsi alții să ia inițiativa, în fine suntem prea comodi.

Ne am propus dar, ca prin această mică broșură, **exclusând ver ce tendență politică**, să atragem atențiunea guvernului și a tuturor cetățenilor asupra câtor-va chestiuni de interes vital pentru întreaga Oltenie, și chiar pentru totă țera, espuind vederile noastre în câteva puncte.

I.

D'ALE SĂTEANULUI NOSTRU.

1. Locuințele Sătenilor

Satele cari se fondeasă din nou de către insurăței, deși ne pare că se prevede în lege a se construi casele de cărămidă, iar ardicarea de bordeie să fie interzisă, cu toate aceste vedem că se clădesc multe bordeie, fără să fie proprite de primarii respectivi.

Este suficient cunoscut că acei țărani cari locuiesc prin bordeie, în genere nu prea sunt așa sănătoși; copii cresc mai tot deauna maladii. Statul care a făcut deja atâtea fapte părintesci pentru țăranul nostru, ar fi bine, pe de o parte să dispense ca legea să nu fie mai mult timp o literă murtă, în această chestiune, iar pe de altă parte să înființese sau să încurajase fondarea unei societăți pentru construcție de clădiri rurale.

Acastă Societate nu s'ar putea nasce de cât prin impulsu și sprijinu guvernului, care să garanteze o dividendă de 6 % acționarilor. Deși nu credem că lucrurile ar ajunge acolo, ca statul să contribue cu ceva la plata dividendei, dar întreprinderea ast-fel garantată

ar avea mai mulți sorți de izbândă. Credem că s'ar găsi capitaliști chiar din punctul de vedere patriotic, și sătenii ar plăti aceste construcțiuni în 10j ani prin rate anuale, rămânând prin acest mod proprietarii unor case corespunzând cerințelor ce se pun la clădiri bine și igienic construite.

Sătenul locuind într'o căsuță sănătoasă, mortalitatea ați în proporție atât de mare, ar diminua din an în an, și satele noastre ar lua un aspect mai înveselitor.

2. Scólele Rurale.

Aceste scolî menite a fi focarele instrucțiunei și culturai pentru copilul săteanului, sunt construite și ele ca mai toate casele de la țără într'un mod cu totul primitiv și antihigienic

Este de plâns vedând cineva localurile miserabile, având drept ferăstră un ochiū de geam, și un spaciū care nu încapă bine 20 de copii, constrângând un număr de 40—60 a ședeā înghesuīți unu în altu.

Societatea de care am menționat mai sus ar putea și aici aduce mari folóse, construind scolile, și comunele ar plăti aceste construcțiuni prin anuități.

Fiind-că vorbim de scolî, nu putem trece cu vederea de a recomanda ca învățătorii rurali, pentru a cultiva mai mult sentimentul religios al copiilor, s'ar o-bicinui copilul țeran s' se premenescă Dumineca, căci de multe ori am observat cu durere că aceșli copii se premenesc mai rar, și nu se duc cu lunile la biserică.

3. Farmacii Rurale.

S'a constatat cu prisos, că medicii de plăși, cu totă activitatea ce desfășur, în cele mai multe cazuri nu pot da ajutor suficient săténului, avënd să parcură un număr însemnat de comune, așa că rândul fie căreia comune vine la un interval de timp foarte depărtat. Pe lângă acesta, de și fie care medic are cu sine o farmacie ambulantă, adesea nu are la dispoziția sa acele medicamente cari i trebuiesc.

Ar fi de dorit, ca guvernul să înființese pe lângă fie care subprefectură o farmacie stabilă, sau dacă acesta nu e posibil, guvernul ar putea să publice concurs, și probabil că s'ar găsi farmaciști cari să se angajese cu înființarea, pe propriul lor compt. Aceste măsuri ar contribui a îmbunătăți cu mult starea sanitară a populațiunei rurale.

4. Cărciumile Rurale.

Cărciuma este în cele mai dese cazuri un isvor de miserie pentru satean, și este probat îndestul că satul care numără mai multe asemenea stabilimente, are și multe familii unde s'a încuibat sărăcia și lenea.

Pentru a curma acest rău, care din zi în zi ia proporțiuni mai mari, credem trebuincios să se creeze o lege ca satele cari numără până la 300 familii să aibă numai cel mult 2 cărciume, iar de la acest număr în sus până la ver ce cifră, 3.

Pentru a împiedica pe satean de a se îndatora peste măsură la cărciumă, aceia ce pentru dânsul sub ver ce raport are cele mai rele consecințe, să se oprească

cârciumarii prin anume lege de a credita pe sătean cu mai mult de 5 lei, iar creditându-l cu mai mult și reclamând să pîrdă tot.

Ar fi bine ca toate cârciumile să fie construite dupe un model dat de guvern, în scop de a fi prevădute și cu 2 camere cari să adăpostescă călătorii.

Aceste cârciumi să se arendese pe termen de 10 ani, și venitul, adică arenda lor, să fie în folosul respectivei comune pentru îmbunătățirea scôlei și bisericei sêle.

Fiind-că am dîs mai sus că satele să aibă numai câte două sau trei cârciume, trebuie să deslușim că nu înțelegem prin acêsta a se limita numărul prăvăliilor cu manufacture, coloniale și ferărie, de ore ce cu cât vor fi mai multe cu atât mai bine pentru sătén, concurența înlesnindu-i procurarea articolelor de cari are necesitate pe un precîu mai eftin.

5. Concubinagiul prin sate.

Concubinagiul a luat dimensiuni întinse în comunele rurale. Sunt deja mii de copii proveniți din asemenea legături, și acêsta împrăștie imoralitatea prin sate, fără a mai socoti rēul la care espune generațiile viitoare. În acêstă privință guvernul ar trebui să intervîe cât mai este încă timp, prevenind acest reu prin legi energice, cari să interdîcă și să pedepsescă traiul în concubinagiu.

Aicea este locul, și rugăm pe onor preoți să ne erte dacă o spunem, că **mult ar contribui** poveștile sf. lor a îmbuna moralitatea săténului.

II.

CHESTIUNI AGRICOLE SI RELATIVE LA AGRICULTURĂ.

6. Igrășarea pământului.

Tóte țerile caută a'și îmbunătăți pământul ingrășându'l prin băligar, pentru care sfârșit băligarul se cum-pără chiar cu banî; săteanul nostru de și fôrte inte-ligent, dar este prea naiv, în cât numai îmboldit fiind se folosesce de darurile carî i sunt la îndemână; ar fi dar de dorit ca guvernul să impue săteanului în acéstă privință două obligațiuni:

I. Ca pe timpul ernei, când săténul nu are mai ni-mic de făcut, să 'și curețe ograda de băligar, întrebui-nându'l la ingrășarea pământului seu, care s'ar îm-bunătăți simțitor. Acéstă măsură ar fi și hygienică, des-infecțând aerul din jurul locuinței săteanului.

II. A patra parte din pământul lui de delimitare să fie lăsat ogor sterp, căci de 20—30 anî tot punem nu-mai grâu, porumb și orz. Pământul a început a se slăbi, producem cualități inferióre, și nu vom mai putea concura cu străinătatea,

II 11504

7. Îmbunătățirea creșterii cailor și vitelor cornute.

Într-un stat eminentemente agricol creșterea cailor și vitelor cornute e de o importanță vitală; cu toate acestea nu s'a făcut la noi mai nimic în această privință.

Terenul nu ne lipsește, ar trebui numai, să adoptăm măsurile pe cari le-au introdus și alte state pentru a îmbunătăți rasa vitelor.

Primul pas de făcut în această direcțiune, după opinia noastră, ar fi ca la viitoare arenduire, să se pue de către stat arendașilor obligațiunea, că acela care plătește până la lei 20000 anual, să fie un armăsar de rasă străină, cinci, epe fie și indigene, un taur de rasă străină, și 5 vaci indigene. De la 20000 până la 50000 lei numărul îndoit, și dela această sumă în sus, 10 epe streine, 10 indigene, 5 vaci străine și 5 indigene, se înțelege armăsari și tauri **tot străini**.

Cu modul acesta în puțină ani, am avea o rasă care ar putea egala ore cum pe cele străine, și n'am avea absolută necesitate a vërșa și pentru vite banii noștri în pungile străinilor.

Pe lângă acestea, recomandăm guvernului ca până va sosi timpul oportun ca fie care comună să fie obligată a avea un armăsar de rasă și un taur, să dispese d'ocamdată ca pe lângă fie care subprefectură să fie câte un armăsar și un taur de rasă străină la dispoziția sătenilor, și pentru încurajarea acestora să facă pe fie care an o expoziție specială de vite în fie care district, distribuind drept recompensă premii de la 50—300 lei acelui care vor produce vite mai bune.

Un început fie el cât de neînsemnat este mult mai de folos ca nepăsarea în care ne aflăm astăzi.

8. Seceratul.

Este îndestul de cunoscut că pe timpul seceratului ne lipsesc brațele; multe pogône rămân neseccerate la timpul oportun, se scutur, și ceea ce rămâne perde adesea ori facia, și în consecință din valoare.

Ca stat esențial agricol ar fi guvernul moralmente dator să procure brațele care lipsesc, înlocuindu-le prin militari.

Modul în care acesta s'ar putea face, ar fi, ca fiecare arendaș sau proprietar care are necesitate de brațe să comunice acesta până la 15 Mai al fie căruia an, Ministerului Agriculturii, notând numărul de soldați de cari va avea trebuință, cari soldați la 1 Iulie să fie la locul respectiv, rămânând acolo 4—6 săptămâni, obligându-se arendașul sau proprietarul ca pe lângă plata convenabilă, să le dea mâncare bună sănătoasă.

Prin acesta, în prima linie s'ar da agriculturii un puternic sprijin, și soldatul ar folosi atât moralmente cât și materialmente.

9. Condițiunile de arendarea moșiilor statului.

În condițiunile de arenduire a bunurilor statului art. 5 prevede că statul poate lua $\frac{2}{3}$ din moșie ver când voescă cu despăgubire proporțională.

Acastă condițiune împiedică foarte mult o dezvoltare radicală a muncii. Și iacă cum: Un arendaș are 3000 pogône luate pe 10 ani; potrivit cu acest teren, face

magasi, introduce 20 pluguri proprii, curăță 500 pogóne de mărăcin, tuferiș etc., lasă 500 pogóne ogor sterp, le muncesce 2—3 ani, și al 4-a an vine guvernul și i ia 1—2000 pogóne cu despăgubire; arendașul însă a cheltuit cu magasi, plugăria și curățitul a multor locuri, și în urmă să le dea însurățeilor, fără a putea protesta, căci așa sunt condițiunile!

Sub atări condițiunii însă, nu are nimenea curagiul a construi magasi bune, plugărie etc.; despăgubirea oferind o compensație neînsemnată când arendașul a făcut magasi mari, bune, pluguri, și a efectuat curățirea a câtor-va sute de pogóne.

Acéstă condițiune trebuie dar înlăturată, ca una ce împedică foarte mult desvoltarea agriculturii.

Nu suntem contra împărțirii de pământuri însurățeilor, nu, de o mie de ori nu, din contra, să li se dea pământ cât de mult, nu însă din moșiile deja arendate. Arendașul care are a lupta cu mii de alte dificultăți, să i se lase cel puțin stăpânirea liniștită și nediscutată a pământului ce i s'a arendat, hotărându-se moșii întregi anume cari să se împartă însurățeilor, cu care arendașul să nu mai aibă amestec.

10. Chestiunea Viilor.

Ne pare că onor. Cameră a votat chiar despăgubirea viilor, cu toate acestea nu vedem nimic făcut în acéstă privință. Mii de procese s'au iscat între țeranii cu proprietari și arendași; nici unii nici alții nu știu ce să facă și multe procese stau încă pendinte; aceste procese au produs multe animosități și sânge reu în ambele părți interesate, și este cu căldură recomandat

guvernului a aplana cât mai urgent aceste diferende, căci țeranul nostru ține foarte mult la via lui, și pe lângă un act de dreptate, guvernul ar obliga sute de mii de familii.

11. Globitu vitelor.

Nu credem să ne acuse cineva de exagerațiune, când susținem că în nici o țară din lume nu se prind atâtea vite la globă ca la noi. E o adevărată plagă în totă puterea cuvântului! Și cu toate acestea suntem un stat eminentemente agricol, unde așa dar câmpiile semănate ar trebui ferite ca chiar grădinile cu flori, căci ele numai, sunt izvorul existenței noastre materiale și morale.

Nepăsarea dar cu care lăsăm a se comite tot felul de mișeli la globit, este cu atât mai condamnabilă, și trebuie să punem o stavilă abuzurilor ce se comit în această privință.

Aceste abuzuri sunt în d'ajuns cunoscute ver căruî agricultor și credem de prisos a mai intra în amănunte. Se scie cum în cele mai multe casuri—sunt și excepțiuni—acela a căruia vită s'a prins se înțelege cu primarul sau consilierii, dă 1—2 franci, sau 1 oca rachiu, și ia apoi vita acasă, cugetând în sine: doar, nu m'o prinde în toate ȕilele. Proprietarul nu pôte și nu voesce, chiar având 10 pândari, să se certe cu sătenii lui, cu atât mai mult că certuri d'asemenea natură au avut adesea orî consecințe foarte funeste, întâmplându-se chiar omoruri între săteni și pândari.

Legile sunt făcute în această privință, dar cine le pôte executa?!

Legea între altele dice să se expertisese paguba. Dar tómnă când câmpiile sunt resărite și găsesc vitele în grâu, orz sau rapiță, e **imposibil** a evalua paguba. Chiar până în. Mai din călcătura vitei nu se póte constata ecsact, dar pagubă în tot easul este, și câte **mii** și **mii** de pogóne nu se calcă pe an, și ce pagubă enormă aduce țerei!

Trebue dar creată o lege în acéstă privință, **fórt** **aspră**, care să însușească calitatea de a putea stărpi acest rēu.

Dupe noi, mijlocul cel mai nemerit ar fi, ca pentru fie ce vită prinsă, fie a săténului sau proprietarului, să se plătescă pentru întâia óră 10 franci și a doua óră 20 franci.

O asemenea lege ar avea de efect în prima linie că nu s'ar mai călca mii și mii de pogóne și afară de acésta proprietarul vitei sciind că este simțitor amen-dat, ar ține-o acasă, **ar îngriji-o mai bine**, și noi n'am mai avea vitele cele mai próste din Europa, care stare po-vine și de acolo că nu îngrijim de ele, dicând că găsesc pe câmp hrana când le răsbesce fómea, ceea ce are îndoitul inconvenient de a strică semănăturile, făcân-du-ne rēu unu altuia și vita nu este îndestulată.

Tot-deodată recomandăm ca prin o lege anume fie care sățean să fie obligat a avea grajd pentru vitele lui, căci în fie care primăvară se găsesc sute de vite cu pi-ciórele degerate, din causa condamnabilei neîngrijiri în care sunt lăsate.

11. Pășunatu vitelor în pădure.

În primăvara anului 1885 la noua arenduire a bunurilor statului, arendașii vor fi proprii a mai lăsa vitele în păduri.

Convenim că această măsură este foarte salutară, pentru păduri tinere de 10 sau 20 ani; dar e pre atât de inutilă pentru pădurile mai bătrâne unde vaca, boul calul sau oia (afară de capra) nu mai cauză stricăciuni.

Onor. Departament silvic numeroase îmbunătățiri a făcut în ramura care i este specială, cum de pildă inovațiunea de a se planta locurile nisipoase, ridicarea de planuri a pădurilor, făcându-le parchete, etc., dar prohibirea pășunatului în pădurile bătrâne, n'a fost o idee fericită, și pe lângă acesta pare foarte facilă în teorie, dar o țără ca a noastră unde se cere încă un timp de câțiva ani până a cultiva săteanu trifoliul pentru hrana vitelor lui, a se proprii subit pășunatu în păduri credem că nu e nemerit.

Am vedea cu bucurie rădirea pădurei, curățirea etc. dar strâmtorarea până în atare grad mai lasă de gândit dacă este oportună.

Dea bunul Dumnezeu să ne înșelăm, dar prohibirea pășunatului poate avea și consecința că acea multă carbă și fânețe uscându-se, toamna să se nască multe incendii.

12. Pătulele de rezervă.

Sunt cam 20 de ani de când era încă vechiul și prudentul obicei, că fie care sat avea pătule cu po-

rumb de rezervă. Noi am desființat acesta, luându-ne dupe alte țeri, însă fie care țără cu obicei și moravurile ei. Acestă vechiă măsură a fost prea bună, și a prins de multe ori tare bine sătenilor.

Porumbu pentru sătean e de o importanță mai mare ca grâu, fiind hrana sa zilnică; pâinea nu îndestulă pe săteanu atâta ca mămăliga. Bine ar face dar guvernul, reintroducând această măsură, și credem că săteanul ar saluta-o cu bucurie.

13. Coviltire pentru cară. *)

Neîngrijirea inexplicabilă și chiar revoltătoare cu care se face transportul de cereale la noi în Oltenia,—peste Olt nu credem să fie așa miserie, în Moldova și mai puțin—trimitând carăle **descoperite**, putem dice fără teamă de a fi desmințiți, că nu are loc în nici o țără pe tot globul!!

Câtă trudă, câte nădușeli, până a strânge munca întregului an?! Dar ce contrast între încordarea ce pune agricultorul de a obține produse de o calitate bună, sănătoasă, uscată, și ușurința condamabilă și neînțeleasă cu cară procedă la transportarea muncii seile. Sute de cară se ved zilnic transportând la schelă **descoperite și fără nici o prevedere pentru timp reu!!**

Cei mai mulți din chirigii n'au nici o sdrénță măcar pentru acoperirea produselor, fac 2 și 3 zile pe drum, și în nenumărate rânduri vin cu cerealele la schelă **udate** până la blana carului.

Mii de chile pe an,—nu exagerăm—sosesc ude, deci

*) Rugăm pe onor. cititori a ne erta dacă amănunțim prea mult această chestiune, dar e imperios necesar a nu trece cu ușurință peste dânsa.

trebuie înmagasinate în port, și acolo uscate și manipulate, spre a fi din nou transportate la schelă. Cheltuielile acestei manipulație se urcă de la 4—5 lei de chilă, pe lângă acesta s'a perdut un timp de 1, 2, și dupe împrejurări și 3 săptămâni, marfa a perdut facia, greutatea, capătă de multe ori miros, și perde din valoarea anterioară 10—20 lei la chilă.

Tóte aceste pagube și desagrame, din lipsa unui fleac de coviltir, ce se putea compune din 2 rogojină care costă câți-va lei.

Țeranul nostru când vine cu propria lui muncă la târg, d'asemenea n'are coviltir.

De multe ori ia cerga d'asupra copiilor pe care i lasă tremurând de frig 2—3 zile până la întórcerea sa, și atunci prea adesea se întórc cu ea udă. Alții au două cergi, pe cea mai rea o lasă copiilor, și cu cea mai bună, — pe care am vădut în multe casuri că dorind cineva să o cumpere costă câți-va Napoleoni—se servește a acoperi carul. Preferă să usese cerga cea bună, de cât să cheltuiască câți-va lei pe 2 rogojină, căci arcurile pentru coviltir le póte face din 5—6 cercuri de buți.

Afară de acesta când îl apucă plóia, săteanul e udat până la pele; de multe ori copilul îl însoțesce și are și el aceeaș sórtă. Te cređi în timpii cei mai primitivi când veđi acești ómení cum se culcă nóptea sub cară pe pământul ud, consumă máncarea stricată prin udélă, se îmbolnăvesc de sute de ori, și acestea tóte pentru că n'au coviltire, sub cari s'ar putea adăposti, pe lângă că munca nu s'ar strica.

Am vădut caravane de cară în Bulgaria și nu era

care să n'aibă coviltir, chiar gol fiind, necum cu cereale. Nu mai iutrăm în amănunte despre sătenii din Occident, cari unu nu vine fără coviltir, și afară de acéstu cerealele oeosebit puse în saci.

Pe timpul verei vin sute de cărauși din Banat la noi în Oltenia, spre a căra la unu și la altu produse la schelă; acești cărauși sunt tot Români, i numim frățuți, ómenii mult, mult mai săraci ca săteanu nostru, și nici unu măcar nu este fără coviltir. Am văduț sute de orii cum pe o plóie torențială frățuțul se adăpostesce sub coviltir, ajungând în schelă uscat, el și produsele lui, pe când săteanu nostru în ceală alătur cu el, ploat, udat, tremurând de udeală.

Pentru a schimba acéastă stare de lucruri atât de ruinătoare, ar trebui ca clasa interesată la munca agricolă și comerciul, să se agite, să nu fie atât de indiferentă, căci în loc să progresăm, mergem retrogadând.

Mulți din onor. cititori vor ríde póte de propunerea noastră, dar noi ne facem datoria, pornind din punctul de vedere că suntem o țără eminentă agricolă, și ca atare, asemenea chestiuni ver cât s'ar părea ele de nimic, **au o mare importanță** pentru agricultor, comerciul în genere, și starea morală și materială a agriculturii mare și mică.

Am spus-o și o repetăm, țărénul nostru deși intelegent și muncitor tebuie imboldit, chiar dacă e spre binele lui. Decí **rugăm și conjurăm** să se facă o lege, fără a rămânea numai pe hârtie, ca dela 1 Mai 1885 fie ce car încărcat cu produse și neavând coviltir, să fie supus proprietarul carului la o amendă de 5 lei. După trecere de una lună fiind găsit tot fără coviltir să plătească 10 lei.

Amendile să remăe respectivului sat unde se plătesc în favoarea scôlei și bisericeî.

La început asprimea legei va părea grea săténului, dar suntem convinși că la primul transport chiar de l'ar ploua și săteanul nóptea va dormi în car sub coviltir, o să bine-cuvinteze în făcere, autoritatea care i-a impus să 'l facă.

III.

CATE CE-VA DESPRE AUTORITĂȚILE DE LA ȚEARĂ.

14. Impărțirea Sub-prefecturilor.

Acastă împărțire s'a făcut în multe locuri fără a se ține seama de interesele generale. În dorința de a face economie s'a lovit, pôte fără scire, în țăran.

Ast-fel vedem că reședința subprefecturii din plasa Dumbrava (Dol-jiu) este tocmai la Filiași; un țăran care are o nevoe la acea sub-prefectură perde două trei dîle pentru a se duce și alte două trei pentru a se înapoia.

Credem că guvernul va căuta să înființese în districtul Dol-jiu, care este cel mai mare al țerei, încă o sub-prefectură pe lângă cele deja existente, nefiind locul a face economie, acolo unde prin această economie interesele generale sufăr.

15. Localurile Sub-prefecturilor și ale Judecătoriailor de pace.

Astă-đi statul plătesce chirie pentru ambele aceste autorități, fără ca localurile se corespundă cerințelor. Societatea de construcțiuni a căreia fondare am reco-

mandat-o la începutul acestei broșuri, ar putea tot deodată construi și aceste localuri.

În toate statele culte guvernul are localuri proprii; chiria pe care o plătim astăzi, represintă **relativ un capital întreit**, de cât ar necesita construcția localurilor.

16. Primăriile rurale.

Ce respect poate insufla cui-va localul unei primărie rurale, când calcă în întrul ei?! Este de speriat și necreșut, starea deplorabilă a acestor clădiri. Cele mai multe mai rele ca grajduri, acoperite cu șife, blănii sau trestie. Aprópe 95 la sută din primăriile noastre rurale sunt în așa stare!

Spre a aduce o ameliorare, credem că n'ar fi ver un sacrificiu mare pentru țera noastră, construind în fie care comună ca local de primărie, o singură cameră spaciósă, luminósă, acoperită cu țiglă sau tinichea.

IV.

MIJLOACELE DE COMUNICAȚIE.

17. Poștele Rurale.

Aceste poște, așa cum sunt astă-zi înlocuite, nu corespund necesităților comerțului și agriculturii.

Scrisoriile ajung la destinație dupe o săptămână de abia și de multe ori și mai întârziat.

Legea s'a creat pentru un sistem nou de poște rurale, dar în esecutare nu s'a pus nimic.

Bine ar fi să dezvoltăm o energie mai mare în aplicarea acestei legi. Costul poștelor rurale nu este mic, dar trebuie a se ține seama că dacă proprietarul, arendașul, sau locuitorul, ar avea de 4—5 ori pe săptămână corespondență cu orașele și schelele respective, ar fi mai bine informat de starea prețului cerealelor, și nu ar fi spus a fi exploatat de speculanți ca până aici.

Asemenea este de dorit ca pe lângă fie-care subprefectură, să se înființese și un birou telegrafic, pentru înlesnirea serviciului administrativ și a comerțului în genere.

18. Șoselele.

De când cu modificarea legii șoselelor, nici a 10-a parte nu se mai face din cât lucrau sătenii altă dată. Șoselele în antreprisă fiind scumpe, licitațiunile se amân în continue, și în acest interval, baniți se cheltuesc de guvern în alte necesități și șoselele făcute de mai 'nainte se stric.

Statul a procedat dintr'un punct de vedere eronat, a crezut că face bine săteanului, dar i-a făcut și lui și drumurilor rău. Săteanul e mult mai voios să muncească de cât să scotă bani din pungă.

Ar fi dar de dorit ca să se reintroducă legea veche, căci și alte țări au revenit la legi anteriore, dacă au văzut că cele noi nu sunt practice.

V.

NEVOILE COMERCIULUI DE CEREALE.

19. Pórta de fer, lângă T.-Severin.

Nici un stat din Europa n'are póte atáta interes cum avem noi, ca bariera dupe Dunăre, ce se numesce pórtá de fer, să fie înlăturată.

Singurul comerciú ce avem mai însemnat, este acela al cerealelor, căci din nenorocire d'ocamdată alt comerciú mai important n'avem; ei bine, de multe orí comerciul nostru de cereale sufere într'un mod simþitor, din cauza apelor mici pe Dunăre, cari fac imposibilă trecerea cataractelor la Severin.

Şi chiar sub ver ce raport, pórtá de fer apasă greu asupra negoþului nostru de cereale. Ast-fel prea adesea comercianþii se tem să cumpere, nesciind când vor putea trece cu vasele în sus, şi de frica unei eventualităţi care i-ar sili a ţine grânele în magasi pâná la creşterea apei, chiar cumpărând, ne dau preciiuri inferioére.

Afară de acésta, astă-ði este o singură societate de vapóre, acea Austro-Ungară, care ne transportă cerealele nóstre în sus, din caúsă că este singura care are mijlócele necesare pentru trecerea porþei; deci fac ta-

rifa dupe bunul D-lor plac, așa că de pildă de la Giurgiu până la Peșta, plătim aproape ca de la New-York la Londra.

Totuș, trebuie să adăugăm în parantesă, că și societate ne face în tot casul mari servicii, căci tarifa drumului de fer la noi este și mai scumpă.

La congresul din Berlin, este în genere cunoscut că Austro-Ungaria a luat angajamentul de a canalisa Pârta de fer, însă neavând așa interese vitale ca noi, ca această lucrare să fie executată, o amână din an în an.

Ar fi prea de dorit dar, ca guvernul nostru să intervie cu energie la locul competente, pentru urgența executare a angajamentului luat, căci odată. Pârta de fer regulată, vom avea mijlocele de transport a grânelor noastre cu 60 % mai puțin, și în ver ce timp al anului, fiind-că atunci se vor crea și alte societăți de navigație.

Nu putem dar în destul de călduros recomanda guvernului nostru, a lua cu toată serioșitatea inițiativa în această chestiune.

20. Tarifele drumului de fer, pentru cereale.

Scumpetea acestor tarife are indoiul inconvenient că îngreună concurența în comerț, și împiedică pe agricultori de a și procura semanța dintr'un district la altul

Vorbim bine înțeles de tariful pentru interiorul țării, căci cel pentru streinătate e făcut dupe convențiunea internațională.

Chiar în anul curent recolta de peste Olt fiind proastă, agricultorii de acolo n'au putut cumpăra grâu de se-

mânță din Oltenia din cauza enormității costului de transport.

Rusia vedem că concură la vinderea cerealelor chiar cu America, și acesta, numai gracie efitinătăței tarifului său la căile ferate în tot interiorul țerei, căci în Rusia, costul transportului cerealelor e aproape pe jumătate ca la noi.

O reduciune cât se poate mai neîntârziată de 30—40 %, la costul transportului cerealelor în interiorul țerei, este așa dar o necesitate imperioasă de care sperăm că guvernul va ține seama.

Cu această ocasiune trebuie să arătăm cu regret cum Onor. Administrație a C. F. R. înlesnesce comerțul cerealelor, singura resursă a țerei:

Doi comercianți din Craiova au rugat pe Onor. Direcția ca contra plăței costului să bine-voiască a lega cu Gara, Magasiile D-lor, (care numai cu gardul se despart de terenul gării), prin punere de șine.

Onor. Direcție dupe mai multe lăni, răspunde «că onor. Administrație nu încuviințază».

Unde, unde dar este înlesnirea? De ce se nu se admită o asemenea simplă facilitare?

Un mic exemplu cum în alte părți se fac cele mai mari concesiuni:

Intre Orșova și Mehadia există o móră pe apă, lângă un sărăcăcios sătuleț, Toplețz.

Nu numai că toate trenurile de pasageri stau acolo, dar chiar trenu accelerat opresce în stație când industriașii acestei mori vor să sue sau se descindă.

Onor. Adm. credem, trebuia cu plăcere să consimtă la

dorința acestor doi Comercianți și să fi încurajat cu admiterea și pe alți ca semn de începere a unei Eri noi!

21. Porturile Dunărei din Oltenia.

Dovadă că guvernul e animat de multă bună-voință este că a cheltuit multe milioane cu construcția cheiurilor din Corabia, Bechet, Calafat, Severin și altele.

Dacă cu lóte acestea, special la **Cetate**, **Bistreți** și **Bechet**, mai există o miserie cum nu credem să fie nici la **Hotentotii**, nu strică credem guvernul, ci noi cari nu i-am comunicat dorințele noastre.

Admitem că póte sunt de vină autoritățile locale cari în loc să raporteze mai des; dacă au raportat o dată cred că și-au făcut datoria indestul. Dar și noi ne mulțumim a vocifera contra guvernului că nu face cutare și cútare îmbunătățire, în loc de a trimete o deputațiune la Bucuresci care să expue guvernului păsurile noastre. In atare mod am lucra pentru binele țerei și al nostru propriu, dând dovadă de o activitate fertilă și la locul ei, pe când prin discuțiunile sterile din casin, arălăm tocmai contrariul.

Dar, se expunem miseriile de la diferitele porturi, și măsurile ce le credem menite a aduce o îndreptare.

Portul Bechet ne face efectul unui Domn în cilindru și frac, însă fără ghete. Cheiu frumos ca în Occident, însă magasi ca la **sălbaticii din India**. Acest contrast provine de acolo, că locul fiind rural, comerciantul de cereale nu póte cumpărapământ pe care să construiască magasi.

Acelaș cas este la **Bistreț**, unde guvernul a construit un pod strălucit, pe care nu credem să treacă un

om fără a lăuda statul de această bine-facere, dar și aici, magasiile în stare deplorabilă, și tot din cauza că este loc rural.

Pentru a curma această miserie, statul fiind proprietar a moșiilor Bechet și Bistreț, ar trebui, și sperăm că o va face, să destine pe marginea Dunărei—nu în sat—numai câte 10 pogone și să le vândă în loturi a 400 stânjină quadrați. Aceste loturi s'ar putea vinde cu preciiuri foarte bune, și pe lângă acesta guvernul ar ridica mult comerțul și aspectul porturilor în chestiune.

Portul Bechet are întinse legături cu plasa jiu de jos, și nefiind pod stător la Gângiova, ci numai unele plutitoare, s'au înecat în partea locului peste 20 ómenî în anii din urmă, afară de acesta, comunicația e grea și adesea întreruptă.

Guvernul ar făcea dar un act de îndoită bunătate prin construirea unui pod stabil la comuna Gângiova, asigurând pe de o parte comunicația dintre portul Bechet și plasa jiu de jos, și pe de altă parte nu s'ar periclita viața ómenilor.

Portul Bistreț unde se încarcă peste 100,000 chile diferite cereale anual, ar avea mare, foarte mare necesitate de un birou telegrafic și poșta direct cu Craiova, asemenea și de un birou vamal.

Astă-đi când sosesc vasul de încărcat, încărcătorul trebuie să mérgă la Calafat dupe permisiune; dupe încărcarea vasului altă cale la Calafat pentru a plăti vama. Tóte aceste ímplic o pierdere de 2—3 đile, cheltueli alți 2—3 Napoleoni, și necasul nu se plătesce nici cu 20 Napoleoni; vasul încărcat perde asemenea 3 đile, fiind că trebuie să adeste aducerea hártilor vamale din Calafat.

Podul de la Bistreț, a ridicat cu 30 % exportul, și acesta s'ar spori și mai mult dacă s'ar face și șoseaua din satu Bistreț la Dunăre, și două punte mici pe drumul dintre sat și Dunăre, a căror lipsă asemenea împiedică foarte mult transportu.

Nu pretindem ca statul să cheltuiască măcar un ban unde nu e necesar, dar din cele expuse aici, reese într'un mod destul de evident, imediata necesitate a înființării acestor trei oficii la Bistreț, adică: Telegraf, Poștă și Vamă, precum și introducerea celor lalte îmbunătățiri despre cari am vorbit; o economie aici e inadmisibilă, căci este în sarcina comerciului, și împiedică nu numai dezvoltarea, dar și mersul regulat.

Cetatea, este cel mai mare port al Olteniei, dar asemenea într'o completă miserie. Este un pod de circa 30 metri, Domnii ingineri ai statului în patru ani, de multe ori au măsurat și ridicat planuri, dar au rămas toate pe hârtie. Podul acela se clatină, trece sute de cară cu cereale pe di, amenință să cadă dintr'un minut într'altu, și este o adevărată minune, că nu s'a întâmplat până acuma ver o catastrofă.

Ca la 500 metri de la acel pod mai este o gârlă mică ca de 2 metri. Mai în toate zilele se poate vedea cum stau carăle resturnate și produsele vărsate în gârlă. Cineva s'ar crede afară din Europa vedând asemenea miserie.

Pe lângă înlăturarea acestor rele, e imperios necesară și construirea unei șosele de la numitu pod până în port, distanță numai de 1 Kilometru.

D'asemenea ar trebui reînființată la Cetate vama, (Telegraf și poștă există), căci suferă comerciantul și comerțul.

Recomandăm încă guvernului, să apelese la patriotismul D-lor Proprietari ai moșii Cetate, ca să-i vîndă 5—10 pogóne de pămînt lângă pod, și guvernul se le revîndă în loturi de 400 st. quadratî, pentru facerea de magasiî. **Suntem convinși că domniî proprietari se vor invoi voios a face acésta**, folosind în acest mod comerciul Național fără prejudiciul D-lor.

Intre Calafat și Cetate domnesce o comunicație vie, căci mai multe case comerciale din Calafat au succursale în Cetate.

Drumul ce leagă aceste două porturi, deși nu prea bun, e practicabil, însă o vale situată pe acest drum și numită **Hunia**, este atît de îngustă, încât dacă se întîlnesc două trăsuri, ceea ce se întîmplă în tóte zilele, atunci nu pot să înaintese nici să se retragă. În asemenea împrejurări d'obiceiuit pasagerii sunt siliți să se dea jos, să ridice de roțile trăsurei, și numai dupe multe și grele sforțări, trásurile 'și pot relua calea. Mulțumirile ce se dau administrației în asemenea casuri 'și póte imagina ver cine.

Opiniunea noastră este că, dacă autoritățile locale respective, ar fi raportat des și energic despre acésta stare de lucruri, valea în chestiune ar avea altă înfățișare. Cu câte-va sute de franci s'ar putea construi un drum practic, și guvernul ar face bine să dea ordinile cuvenite în acest scop.

Atât în Cetate, cât și în Bechet și Bistreț, cele mai multe magasiî, cum am mai menționat, sunt construite de nuele, blăni, acoperite cu trestie și blăni. De multe ori sunt în aceste trei porturi 50—60 și 80000 chile în deposit.

În cas ferescă Dumnezeu de incendiu nu se găsește o singură tulumă măcar! Cu toate acestea, guvernul încasază pentru esport la aceste trei porturi 4—500,000 lei și mai bine anual vamă, decî ar putea pune la dispoziție trei tulumbe, dirijate de garnisonele respective.

La Gruia și Gârla, înființarea a câte unui birou telegrafic ar fi foarte utilă comerțului nostru național. Și chiar de a lungul Dunărei, credem și din punctul de vedere strategic, necesară, înființarea unei linii telegrafice, care ar putea în acelaș timp servi și comerțului.

VI

LIPSA INDUSTRIEI

22. Meseriile

Dacă industria la noi este încă în fașe, scolile de meserie frecventate mai mult de tineri de la țară, sau clasa cea mai săracă din oraș, și dacă avem relativ puțini meseriași români, acestea le atribuim numai dorinței ce avem toți, de a fi amployați ai statului.

În străinătate nu e mirare să găsim meseriași cari au absolvit 7 clase gimnasiale, sau toate clasele comerciale. Dupe ce tinerii au terminat aceste studii, îmbrățișează fără esitare cariera de meseriaș. Căci precum la noi se pune toată greutatea pe agricultură, tot atâta importanță se dă acolo meseriei, care este un corolar al industriei.

Industria este imposibilă fără brațe inteligente și muncitoare.

Astăzi o biserică dacă vrem să o acoperim trebuie să alergăm la străini. Fie-care evită ca o rușine cariera onestă și laborioasă a meseriașului. În atări împrejurări o dezvoltare a industriei este imposibilă.

Guvernul ar face bine ca în loc de a trimite un

număr de tineri pe fie care an pentru a studia dreptul, când mulțumită Domnului Doctorii în drept nu ne lipsesc, să dea bursa acestora, la tineri din scótele de meserii cari să stea în streinătate câte 3 ani, spre a se perfecționa fie-care, în meseria pentru care are înclinare.

Cu modul acesta s'ar da și un puternic impuls ca tinerii să se devotese carierei de meseriași, iar nu toți să alerge la funcțiuni.

23. Pentru încuragiarea industriei.

Pentru încuragiarea industriei nóstre naționale, și chiar a economiei agricole, ar fi bine ca să se arendese moșiile statului pe 15 ani la acei arendași, cari s'ar obliga în primul sau cel mult în al doilea an al arendei să înființese pe moșie un stabiliment industrial, fie chiar o povarnă rafinerie, móră cu aburi pentru producere de făină exportabilă, sau ver ce altă industrie. Durata mai lungă a arenduirei ar servi ca compensațiune pentru cheltuelile făcute cu înființarea clădirilor acelor stabilimente.

VII

UN NOU DEBUŞEU PENTRU OLTENIA.

24. Drumul de fer Craiova—Calafat

La ver ce apel al țerei pentru binele națiunii și al patriei, Oltenia a fost și va fi tot-deauna gata la ver ce sacrificiu, și dacă la rândul ei, are și ea trebuință de sprijinul guvernului, în realizarea dorinței ce animă pe toți, aceea de a se construi o cale ferată de la Craiova la Calafat, acest sprijin ar fi bine și patriotic să nu i lipsescă, cu atât mai mult că traseul n'ar întâmpina greutăți naturale. Din cei 85 Kilometri distanța Craiova — Calafat sunt peste 83 câmp șes, și numai un mic deal, care n'ar cauza ver o cheltuială extraordinară. Singura construcție mai costisitoare ar fi aceea a podului de peste Jiu.

Folósele ce ar aduce această linie sunt incalculabile, atât pentru Craiova și Calafat, cât și pentru întregul District Dol-jiu.

Recomandăm această chestiune mai cu sémă onor. și iubiților noștri represanți ai Olteniei în Camera și Senat, ca să depue tótă activitatea și să usese de tótă influența de care se bucură, gracie pozițiunii ce

ocupă, realizând cu acesta, dorința a unui însemnat număr de cetățeni, și făcând pentru locul lor natal un mare și memorabil serviciu.

Rugăm în deosebi pe prea simpaticul nostru onor. D-nu G. Chițu Ministru de Culte, ca Oltean, și nu ne îndoim un moment că Domnia-sa va da onor. noastre senatori și deputați puternicul d-séle sprijin, în această vitală chestiune pentru interesele Olteniei, de care Domnia-Sa dăce adesea că este pétra cea mai prețioasă din Coróna României.

* * *

Finim, adăugând că ar fi încă multe, multe de ținut și de făcut.

Sperăm și dorim din suflet, ca acest mic memoriu să fie un stimulent și pentru alți cetățeni; să eșim odată din indiferența obicinuită și să înlesnim guvernului prin scrieri și pe alte căi legale modul de a introduce îmbunătățirile de cari avem trebuință.

De câți-va ani se tot vorbește de o nouă eră, o eră de muncă și aseduitate care se dea țerei noastre perfecționarea condițiunelor séle de existență, asigurându-i un viitor plin de prosperitate. Starea acută a crisei agricole și comerciale prin care trecem, este o dovadă mai mult că e timp ca noua eră să se afirme, să treacă în domeniul realității.

Agricultura, comerțul, industria, aceste trei surse de viață și activitate, trebuiesc mult îmbunătățite și încurajate, atât spre a da o basă solidă condițiunelor de existență ale statului nostru, cât și pentru a îm-

puțina și chiar nimic efectele criselor ca aceia prin care trecem.

În fine multe și numeroase sunt progresele ce trebuie să realizăm, spre a ridica țera noastră la înălțimea cerințelor unei solide organizațiuni interne.

Un întins câmp de activitate se oferă tutulor acestora, cari simt dorul muncii pentru binele și propășirea României.

Să nu fim dar nepăsători, și fie care, în sfera sa și cu puterile de cari dispune, să contribuie la uriașa lucrare a dezvoltării noastre interne.

«Caută și vei găsi.» «Ajută-te și vei fi ajutat.»

